

به گزارش خبرگزاری حوزه، حجت‌الاسلام والمسلمین محمد امینی تهرانی در نشست «ابعاد و حجم آثار و تولیدات علمی اثرگذار حوزه علمیه قم در زمینه تفسیر ترتیبی و موضوعی قرآن در سده اخیر»، عنوان کرد: در سده اخیر حوزه، آثار متنوعی تولید شده است که در اینجا به دو بحث تفسیر ترتیبی و تفسیر موضوعی پرداخته می‌شود.

وی در تعریف تفسیر ترتیبی گفت: تفسیر ترتیبی بر اساس ترتیب مصحف قرآن است؛ یعنی با سوره حمد شروع و با سوره ناس تمام می‌شود. معنای دیگر ترتیبی نیز یعنی به‌ترتیب آیات یک سوره است؛ یعنی مفسر از اول تا آخر یک سوره را تفسیر کند. در این نوع هرچند کل قرآن نیست؛ اما به‌ترتیب آیاتی است که در مصحف وجود دارد.

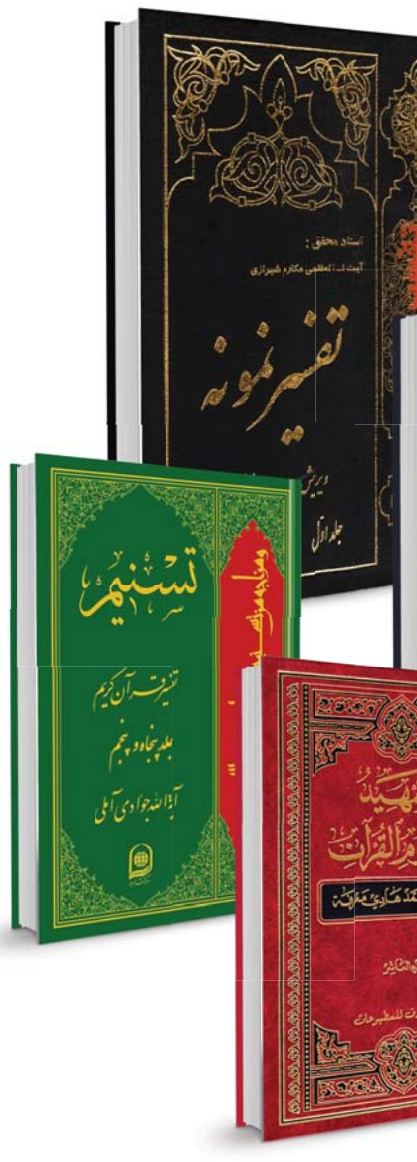
عضو هیئت علمی جامعه‌المصطفی‌^(عج) اضافه کرد: تفسیر موضوعی بر اساس یک موضوع خاص است؛ یعنی نظر قرآن درباره یک موضوع بیان می‌شود؛ مثلاً قرآن کریم درباره مسئله نفاق چه بحثی را مطرح کرده و دیدگاه قرآن درباره علت نفاق و شاخه‌های نفاق چیست یا درباره تربیت و نظام خانواده قرآن چه نظری را بیان کرده است. وی ادامه داد: تفسیر موضوعی به‌لحاظ اینکه پاسخ به شبهات می‌دهد و یک موضوع را خوب تبیین می‌کند، برای جوان‌ها و کسانی که مشتاق هستند و سؤال‌ها و شبهات زیادی در ذهنشان راجع به یک موضوع هست، می‌تواند مؤثرتر باشد.

حجت‌الاسلام والمسلمین امینی تهرانی افزود: حوزه علمیه قم در صدسال اخیر، آثار قرآنی بسیار زیادی را تولید کرده و بعد از انقلاب اسلامی، رشد ویژه‌ای داشته است و گستره آثار قرآنی حوزه علمیه قم، بسیار زیاد شده

عضو هیئت علمی مؤسسه امام خمینی^(عج)، از رشد روزافزون فعالیت‌های قرآنی در حوزه علمیه قم، در صدسال اخیر خبر داد.

به گزارش خبرگزاری حوزه، حجت‌الاسلام ابوذر تشکری‌صالح در نشست علمی «شخصیت‌های برجسته حوزه علمیه قم در تفسیر و علوم قرآنی در سده اخیر»، گفت: هر گروه و جامعه‌ای، باید از عملکرد خود ارزیابی داشته باشد و آن را برای آینده دست‌مایه قرار دهد. اندیشمندان و محققان، تلاش‌ها و راه‌های رفته و نقص‌های حوزه علوم مختلف را در همایش صدسالگی احیای حوزه علمیه قم بررسی می‌کنند.

است.

• آثار ماندگار قرآنی فقیهان بزرگ

وی ادامه داد: یک زمانی شبهاتی مطرح می‌شد که در حوزه علمیه فقط فقه و اصول خوانده می‌شود و قرآن مظلوم است؛ اما شاهدیم که در سده اخیر، علما و فقیهان بزرگ و حتی مراجع بزرگ به سمت تفسیر قرآن و تألیفات قرآنی رفته‌اند و آثار بسیار ماندگاری را از خودشان به جا گذاشتند.

عضو هیئت علمی جامعه‌المصطفی‌^(عج) بیان کرد: بسیاری از این افراد محصل حوزه علمیه قم بودند که بعد از تحصیل به‌حسب ضرورت، از حوزه علمیه قم به جای دیگری هجرت کردند؛ اما در حوزه علمیه قم پرورش پیدا کردند.

• خدمات حوزه علمیه قم به ساحت قرآن کریم

وی یادآور شد: خدماتی که حوزه علمیه قم به ساحت قرآن کریم، در چند عرصه نگارش تفاسیر، ساختاربندی و نظام‌مندی دانش تفسیر تقسیم می‌شود.

حجت‌الاسلام والمسلمین امینی تهرانی اظهار کرد: تفسیر در کنار دیگر علوم حوزوی یک علم است و فراگیری این علم، ضوابط خاص خودش را دارد و زمانی مفسران، تفسیر می‌نوشتند؛ اما برای علاقه‌مندان به تفسیر، نظام دانش تفسیر را معرفی نمی‌کردند که مثلاً تعریف این دانش چیست، چه مسائلی را دارد، چه مقدماتی را باید فرا بگیرد، برای رشد در این دانش چه مبانی وجود دارد و...

وی بیان کرد: حوزه علمیه قم در زمینه نظام‌مندی دانش، تلاش فراوانی کرده و نسبت به حوزه علمیه اهل سنت، بسیار پیشتاز بوده است؛ یعنی یک زمانی گفته می‌شد که اهل سنت بیشتر از شیعه به مباحث قرآنی می‌پردازد و تعداد تفسیرشان بیشتر است؛ اما در زمان

حجت‌الاسلام والمسلمین محمد امینی تهرانی بررسی کرد

خدمات حوزه علمیه قم به ساحت قرآن کریم در سده اخیر

به‌گفته عضو هیئت علمی جامعه‌المصطفی‌^(عج) یک زمانی شبهاتی مطرح می‌شد که در حوزه علمیه، فقط فقه و اصول خوانده می‌شود و قرآن مظلوم است؛ اما شاهدیم که در سده اخیر، علما، فقیهان بزرگ و حتی مراجع بزرگ، به سمت تفسیر قرآن و تألیفات قرآنی رفته‌اند و آثار بسیار ماندگاری را از خودشان به جا گذاشته‌اند.

ما، این پیشتازی از آن حوزه علمیه قم و تشیع است و به‌لحاظ عمق و گستردگی رشد فوق‌العاده‌ای داشته است.

• ساختارمندی

این پژوهشگر حوزوی گفت: آیت‌الله معرفت در چندین اثر ارزشمند مثل التمهید، ساختاری را از دانش تفسیر ارائه داده است و مسائل، مبادی، مبانی تفسیر، گرایش‌ها و روش‌ها را مشخص کرده است و شاگردان ایشان نیز، در حوزه علمیه قم به تبع ایشان آثار زیادی را در عرصه روش‌ها، گرایش‌ها، مبانی تفسیر، قواعد تفسیر و روش تحقیق در دانش تفسیر به نگارش درآوردند.

وی اضافه کرد: کتابی پنج‌جلدی به‌نام منطق تفسیر قرآن از حجت‌الاسلام والمسلمین محمدعلی رضایی اصفهانی داریم که مبادی و مبانی تفسیر، قواعد، برخی روش‌های مفسران، روش تحقیق در دانش تفسیر، مباحث جدیدی که یک مفسر باید به آن توجه کند، فعالیت‌هایی که غربی‌ها، معاندین یا غیرمعاندین درباره قرآن مطرح کردند و علوم انسانی و علوم طبیعی در قرآن و رابطه قرآن و علوم تجربی را مطرح کرده است.

حجت‌الاسلام والمسلمین امینی تهرانی عنوان کرد: بسیاری از آثار تولیدشده در حوزه علمیه قم، به زبان‌های اردو، عربی، انگلیسی و... ترجمه شده است و در بسیاری از دانشگاه‌ها تدریس می‌کنند.

• رواج جلسات تفسیری در حوزه علمیه قم

وی با بیان اینکه در سده اخیر، جلسات متعدد تفسیری در حوزه علمیه رواج پیدا کرده است، تصریح کرد: در صدسال اخیر جلسات تفسیر در حوزه علمیه برای عموم مردم رشد پیدا کرده است و عموم مردم نیز از آن استقبال می‌کنند.

عضو هیئت علمی جامعه‌المصطفی‌^(عج) با اشاره به اینکه یکی از برکات حوزه‌های علمیه به‌ویژه حوزه علمیه قم، این است که تفسیر را در بین مردم نشر و گسترش داد، ادامه داد: جلسات تفسیری حجت‌الاسلام والمسلمین

مسیر رو به رشد علوم قرآنی در صدسال اخیر حوزه علمیه قم

عضو هیئت علمی مؤسسه امام خمینی^(عج) بررسی کرد

وی افزود: صدسال اخیر حوزه را می‌توانیم، به چهار ربع قرن تفکیک کنیم. بخش اول از سال ۱۳۰۲ شمسی تا ۲۵ سال اول است که دوره پایه‌گذاری حوزه‌های علمیه بود و مرحله‌ای بود که علمای بزرگ به‌تبع هجرت مرحوم حاج شیخ عبدالکریم^(عج) به قم، در این حوزه تجمع شدند. در این سال‌ها یک دوره رکودی را در این عرصه شاهد هستیم. حجت‌الاسلام تشکری صالح بیان کرد: از آغاز ربع قرن دوم، شاهد یک تحول جدی در این عرصه هستیم. این مقطع با ورود علامه طباطبایی^(عج) به حوزه علمیه قم همراه بود. ایشان با ورود خود درس تفسیر قرآن را در حوزه علمیه قم بنا نهادند و در کنار آن، بحث فلسفه را نیز پیش بردند.

عضو هیئت علمی مؤسسه امام خمینی^(عج) گفت: این کلاس تفسیر یک اقدام بسیار بزرگ و تحول‌آفرین در یک سده اخیر بود. کلاس تفسیر مرحوم علاه با توجه به اینکه در آن زمان این کلاس‌ها و درس تفسیر جایگاه چندانی در حوزه نداشت، یک حرکت بزرگ محسوب می‌شود. ایشان مباحث تفسیری را با قدرت آغاز کردند و به‌دلیل اینکه فعالان فقه و اصول به ایشان گفتند که چرا با وجود مباحث فقه و اصول، به تفسیر روی آورده است، فشار بالا گرفت و درس تفسیر ایشان تعطیل شد؛ ولی ایشان در حین برگزاری کلاس، نگارش المیزان را نیز آغاز کرد.

وی تصریح کرد: زمانی که این تفسیر نوشته شد، اثر بزرگی

• ویژه‌نامه حوزه صد ساله ۱/

اهل تشیع و حتی اهل سنت تفسیر المیزان علامه طباطبایی است که در بستر حوزه علمیه قم نگارش پیدا کرده است. تفسیر نمونه اثر آیت‌الله مکارم شیرازی، یک تفسیر اجتماعی و مفید برای علاقه‌مندان به تفسیر است. تفسیر تسنیم که ماحصل بیش از ۴۰ سال فعالیت قرآنی آیت‌الله جوادی آملی است نیز، از دیگر تفاسیر قوی است.

وی ادامه داد: تفسیر نور اثر استاد قرائتی، تفسیر مهر اثر حجت‌الاسلام والمسلمین محمدعلی رضایی، تفسیر الآثری الجامع آیت‌الله معرفت که در شش جلد به نگارش درآمد و شاگرد ایشان یعنی حجت‌الاسلام والمسلمین رستم‌نژاد بر اساس روش استادش در حال تکمیل آن هستند، از دیگر تفاسیر حوزه علمیه قم در صدسال اخیر است.

حجت‌الاسلام والمسلمین امینی تهرانی افزود: در کنار این تفاسیر نیز، تفاسیری وجود دارد که کامل نشدند؛ ولی نشان می‌دهد که آن عالم بزرگ علاقه‌مند به حوزه تفسیر بوده است. درس‌های تفسیری حضرت امام^(عج) که در ابتدای انقلاب از تلویزیون پخش می‌شد و تفسیر القرآن الکریم از شهید آیت‌الله حاج‌آقا مصطفی خمینی^(عج) از جمله این تفاسیر بوده است که با توجه به اشراف علمی ایشان در موضوعات مختلف، اگر به سرانجام می‌رسید، شاید یکی از بی‌نظیرترین تفاسیر جهان اسلام می‌شد.

• تفاسیر موضوعی

وی در رابطه با تفاسیر موضوعی گفت: تفسیر منشور جاوید حضرت آیت‌الله سبحانی، تفسیر موضوعی آیت‌الله مکارم شیرازی، تفسیر موضوعی مرحوم آیت‌الله مصباح یزدی، تفسیر الفرقان اثر آیت‌الله صادقی تهرانی و... از جمله تفاسیر موضوعی حوزه علمیه قم است.

عضو هیئت علمی جامعه‌المصطفی‌^(عج) عنوان کرد: تفسیر تطبیقی از استاد فتح‌الله نجارزادگان، از جمله افتخارات دیگر حوزه علمیه قم است که در این زمینه آثار ارزشمندی را به چاپ رساند و این کار را نظام‌مند کرد.

• تفاسیر موضوعی میان‌رشته‌ای

وی ادامه داد: تفاسیر موضوع میان‌رشته‌ای، از دیگر اقدامات حوزه علمیه قم است. در این نوع تفاسیر بررسی می‌شد که در علوم امروز مانند علوم تجربی، طبیعی و انسانی مباحثی هست که در قرآن مطرح شده باشد و رابطه و سازگاری قرآن با آن چگونه است. اینها هم کارهای جدیدی است که چندین سال است که در حوزه علمیه قم می‌شود و نظریه‌های جالب و دقیقی در حوزه تفسیر میان‌رشته‌ای وجود دارد و حجت‌الاسلام والمسلمین محمدعلی رضایی اصفهانی، کرسی نظریه‌پردازی دارد.

این پژوهشگر حوزوی افزود: نظریات نجومی قرآن، نظریات اقتصادی قرآن، نظریات مدیریتی قرآن، نظریات طبی قرآن و... به‌صورت منظم و آکادمیک در رشته‌های ارشد و دکتری ارائه می‌شود که از کارهای جدید و افتخارات حوزه علمیه قم است.

• آیات‌الاحکام

وی اضافه کرد: یکی دیگر از فعالیت‌هایی که رشد خوبی داشته است، بحث آیات‌الاحکام است. افراد متعددی در حوزه علمیه قم، کتاب‌های فقه‌القرآن و آیات‌الاحکام نوشتند که این بحث هم، رشد زیادی پیدا کرده است. استاد فاکر مبیدی در زمینه فقه‌القرآن، قرآن و فقه و تفسیر فقهی قرآن کار زیادی کرده است.

• دائرة‌المعارف‌نویسی

عضو هیئت علمی جامعه‌المصطفی‌^(عج) افزود: دایرة‌المعارف‌نویسی برای بحث تفسیر قرآن، از دیگر کارهای بزرگی است که انجام شده است. پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، پژوهشگاه قرآن دفتر تبلیغات و برخی از مؤسسات دیگر دایرة‌المعارف‌نویسی درباره قرآن را آغاز کردند.

وی یادآور شد: در طول صدسال گذشته، کارها هم به‌لحاظ عمقی و هم تعدد و گستره، رشد پیدا کرده است و ما شاهدیم که طلاب بسیار زیادی، امروز در کنار مطالعات فقهی و اصولی در رشته‌های قرآنی در حوزه علمیه قم و در دانشگاه‌ها فعالیت می‌کنند.

پژوهشگر حوزوی بیان کرد: مرکز مدیریت حوزه علمیه قم نیز، در کنار درس‌های حوزوی، درس‌های قرآنی را قرار داده است و اکنون جزء درس‌های اصلی و مهم حوزه علمیه است و طلاب در طول تحصیل، با زمینه‌های مختلف قرآن و علوم قرآنی آشنا می‌شوند.

شبانه‌روزی کردند.

حجت‌الاسلام تشکری صالح بیان کرد: ربع چهارم یعنی از سال ۱۳۷۷ تا ۱۴۰۲ شکل دیگری در توسعه فعالیت‌های تفسیری به خود گرفت. در این دوره، تفاسیر گسترده‌ای با ابعاد مختلف از جمله تفاسیر هنری، ادبی، فقهی، علمی، فلسفی، جوانان، کودکان و... تولید شد.

وی گفت: در این مرحله، شاهد رشد فناوری و پیشرفت‌های تکنولوژی بودیم که همین امر نیز، باعث شد که محصولات و زمینه‌های جدیدی برای پژوهش قرآنی شکل بگیرد. ایجاد مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی نور نیز، در این زمینه یک موهبت بزرگ بود و امروز نیز، با پیدایش هوش مصنوعی می‌توانیم، زمینه‌های جدیدی را در عرصه پژوهش‌های تفسیری فعال کنیم.

عضو هیئت علمی مؤسسه امام خمینی^(عج) تصریح کرد: امروز با وفور امکانات شاهد هستیم که سطح فعالیت‌ها چندان بیشتر از دوره‌های دوم و سوم نیست. اگر بخواهیم تصور کنیم که آن شخصیت‌های بزرگ با این امکانات مواجه بودند، به‌احتمال زیاد، شاهد فعالیت‌های چندبیرابری به نسبت امروز هستیم.

وی اظهار کرد: در این روزگار شاهد شکل‌گیری مؤسسات علمی و پژوهشی قرآنی هستیم؛ ولی باید مواظب باشیم که در این عرصه موازی‌کاری نشود؛ زیرا امروز شاهد این امر هستیم. همچنین متأسفانه شاهد تولید برخی آثار ضعیف هستیم که چندان قوی نیست. از جمله مسئله پایان‌نامه‌ها که باید روی آن کار بیشتری انجام شود. عضو هیئت علمی مؤسسه امام خمینی^(عج) افزود: تقویت روحیه همگرایی و فعالیت‌های جمعی در عرصه تفسیر و علوم قرآنی و تعمیق‌بخشی به فعالیت‌های علمی از نکاتی است که در این عرصه باید رعایت شود.